

Alp 2164
L. a. c.

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

mpkslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1986

LAPKRIČIO MĖN 15 d. / NOVEMBER 15, 1986

PART TWO - Nr. 224(41)

Ankstyvo Holivudo vilionėse

VYTAUTAS PLUKAS

Šiame numeryje:

- Nauji vėjai, sena lazda.
- Ankstyvo Holivudo vilionėse.
- Etnografas-istorikas Juozas Mickevičius.
- Pokalbis su Toronto „Aitvaro“ teatro režisierė Aldona Dargyte-Byskiewicz.
- Rūtės Klevos eilėraštis.
- Atvirumas poetų.
- Marytės Bizinkauskaitės koncertas.
- A. a. dailininkas Romas Viesulas.
- Amerikos lietuvių muzikos sąjungos vakaronė.
- Chicagos teatruose.
- Dailės konkursas Brazilijoje Lietuvos tema.
- Vidos Krištolaitytės paroda Čiurlionio galerijoje.

Kertinė Parastė

Nauji vėjai, sena lazda

Perėmęs valdžią, Gorbačiovas paskelbė kovą įvairioms sovietinio gyvenimo ydoms. Sustiprino darbo drausmę, pagaliau pradėjo kovoti su girtavimu. Daug dėmesio skiriama vadinamajam „viešumui“, raginama nagrinėti draudžiamas temas, rašyti ir kalbėti apie jautrius dalykus. Šioje srityje matoma pažanga. Spauda dabar pripažįsta, kad ir Sovietų Sąjungoje gali nukristi lėktuvai, paskeisti laivai, kad didėja narkomanų skaičius, o korupcija išsiskindusi sovietinėje biurokratijoje, net aukščiausiose sluoksniuose. Šie nauji viešumo vėjai veikia ir kultūros gyvenime, nors rezultatai kol kas neaiškūs. Šiuo požiūriu įdomus nesenas ginčas dėl savaitraščio *Literatūra ir menas* redakcijos linijos, dėl jos tariamo nenoro viešumon kelti degančias dienos problemas. Ginčas ne vien savyje įdomus, bet ir dėl to, kad atsikleisda tikrumas viešumo kampanijoje, kurie ilgainiui gali visą kampaniją nuslopinti arba net visai ją sužlugdyti.

Šių metų rugsėjo 10 d. *Literatūra ir menas* išspausdino savo korespondento Petro Keidošiaus pastabas apie *Literatūros ir meno savaitraščio* pasak Keidošiaus, savaitraščio tinkamumą nereagavo į naujus reikalavimus; jame nepakankamai kritikos ir savikritikos, daugelis recenzijų perdėm panegiriskos, nepakankamai jaučiama spartinimo ir persitvarkymo dvasia. Nors Stalino laikų bekonfliktiško teorija seniai pasmerkta, pasak Keidošiaus, mes prapratoje gyventi be konflikto, tyliai ir ramiai, nieko neužkabindami, nes taip patogiau. Keidošius ragina rašytojus ir kritikus būti reiklesniais, atprasti nuo minties vangumo. Šioms mintims būtų galima pritari, nes su kai kuriomis išimtimis Lietuvos kritikai linkę daugelį silpnų darbų teigiamai vertinti, lyg jų išspausdinimas, neįmanomas be leidyklų ir cenzorų pritarimo, savaime užtikrintų jų vertę.

Rugsėjo 20 d. *Literatūra ir menas* išspausdino Keidošiaus straipsnio santrauką be komentarų. Bet kitame numeryje savaitraščio redakcija skiltyje „Sątytos dienos“ atsakė į Keidošiaus kritiką. Pripažino reikalą ryžtingai keisti kursą, bet aiškina, kad taip ir daroma. Su apgailestavimu teigiama, kad

Keidošius nepakankamai įvertino savaitraščio pastangas ir „sąjunginei auditorijai buvo pateikta ne visai objektyvi informacija“. Nors redaktorai pažadėjo suaktyvinti savo darbą (tai jie darydavo ir Stalino laikais, kai nebuvo jokių kalbų apie viešumą), tačiau matyti, kad Keidošiaus pastabos juos suerzino. Todėl *Literatūra ir menas* pridūrė: „Ir tikrai ne iš idėjos ir ne dėl idėjos dažniausiai kelia balsą visokio plauko pasipriešintojai, o dėl labai apčiuopiamų dalykų — dėl padėties, dėl prestižo, dėl galimybės kirsti: mano viršus“. Šios pastabos taikomos ne tik persitvarkymo priešams, bet ir staiga išdygusiems viešumo šalininkams, kurie seniai ir su dirbtiniu entuziazmu šoka pagal partijos mušamą takta, ar jis reikalautų daugiau politinio budrumo, ar daugiau viešumo. Savo poezijoje ir publicistikoje Petras Keidošius visada buvo partiškumo šauklys. Jo poezijos rinkinius *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* apibūdina kaip publicistinių intonacijų pilietinę lyriką. Kadangi vienas rinkinys — *Diena prasideda* — buvo išspausdintas 1952 metais, tad nesunku įsivaizduoti eilių turinį, jų besalygišką paklusnumą tėvui ir mokytojui Stalinui. Tad suprantama, kodėl *Literatūros ir meno* redaktorai šiauriasi prieš šitokius viešumo šalininkus... Redaktorių reakcija gali būti būdinga ne tik kitiems redaktoriams, bet ir partijos bei valdžios pareigūnams. Viešumo kampanija, kaip ir daugelis kitų sovietinių kampanijų, masina įvairių prisitaikėlių, kurie dėl karjeros ir be jokių tvirtų įsitikinimų daro tai, kas jiems padėtų išplaukti į viršų. Savaime aišku, sąžiningesni žmonės į juos kreivai žiūrės ir instinktyviai priešinsis jų pasiūlymams net ir tais atvejais, kai jie būtų naudingi. Ir tai ilgainiui gali sukelti didelių problemų daugeliui Gorbačiovo kampanijų, nes dorensi žmonės, eilinių karjeristų atbaidyti, į jas nesijungs.

Nelengva atsakyti senų įpročių, ypač partijos pareigūnams, įsitikinusiems savo neklaidingumui ir mėgstantiems įsakinėti. Keidošiaus straipsnis veikiausiai nebuvo parašytas be aukštesnių instancijų patarimo, o *Literatūros ir meno* redaktorai nerodė pastaboms pakankamai pagarbos,

Holivudas yra mitas ir realybė kartu. Geografiškai jis gimė pietinėje Kalifornijoje beveik prieš šimtą metų (1887 m.), kaip gyvenvietė pamaldiems žmonėms dorai ir ramiai gyventi. O 1889 metais kitoje Amerikos kontinento pusėje, prie Atlanto Thomas Alva Edison išrado „krutamius paveikslus“, kurie tapo Holivudo nemeze ir išaugo į industrinį kolosą. Dabar Holivudas, lyg milžiniškas oktopusas ištiesęs savo čulptuvus apie visą globusą, per kino teatrus čiulpia šimtus milijonų dolerių filmų gamintojams.

Pranas Vališkis (Valuskis) gyvena Holivude ir praeitų metų lapkričio 23 dieną atšventė savo 90-ji gimtadienį, tebesvešdamas 60 metų nuo jo gaminto filmo „Naktis Lietuvoje“ pasirodymo. Holivudą jis atvyko 1919 metais, kada tylijeji „krutamieji paveikslai“ buvo beveik savo kokybės zenite.

Jis gimė 1895 m. Kužių parapijoje, Šiaulių apskrityje. Po aštuonerių metų gimė „krutamieji paveikslai“ Amerikoje, o metus prieš Vališkui gimstant T. A. Edison išrado judamiesiems paveikslams rodyti „Kinetoscope“ metodą. Pritvirtinus fotografijas prie ašies, padarius nuotrauką, tarsi knygos ratą įdėtą į dėžę, ašį sukant ir žiūrint per stiklus, buvo matyti judesio iliuzija.

1899 metais George Eastman pagamino foto filmą — tokį, koki ištolbulintą ir šiandien naudojame. Juostos forma tas filmas buvo panaudotas pirmajam judamųjų paveikslų rodymui. 1896

neapgalestavo savo klaidų. Todėl ir *Tiesa* įsijungė į ginčą, spalio 5 d. išspausdindama nepasirašytą straipsnį — „Ar taip reikia laikraščio reaguoti ir kritikuoti?“. *Tiesa* rašo apie naujus vėjus bei reikalą išmokyti naujai mąstyti ir dirbti. Tačiau tonas senoviskai grasinantis. *Tiesa* teigė, kad Keidošiaus recenzija buvo „reikli, bet aiškiai geranoriška“, tačiau savaitraščio redaktorai nepripažino savo trukūmų, nes nesvarstė kaip išspręsti Keidošiaus keliamas problemas. Pastabų pabaigoje *Tiesa* dar labiau pakėlė toną: „Negi *Literatūroje* ir *mene* viskas liks, kaip anksčiau, be permainų? Argi su tokia pozicija taikstysis Lietuvos TSR kultūros ministerija ir Rašytojų sąjunga, kurių organas yra šis savaitraštis?“. Taigi grasinama ne tik redaktoriams, bet ministerijai, sąjungai ir visiems, kurie neskubės, kaip anksčiau, ploti į takta ir paklusti naujai partijos linijai.

Tiesos įsikišimas į Keidošiaus ir *Literatūros ir meno* ginčą akivaizdžiai rodo, kad, nepaisant įvairių Gorbačiovo pertvarkymų, senoji galvosena gori. Valdžiai pakelbus kokią nors kampaniją, visi turi į ją įsijungti. Neskubantiems grasinama įvairiomis bausmėmis. Taigi reikalavimas naujas, bet jo pobūdis beatodairiškai paklusti viršūnių nurodymams tas pats. Šiandien reikalaujama viešumo, ryto — gal vėl budrumo. Kiekvieno atveju atsiras „naujų vėjų“ šalininku, bet vis dėlto stiprėja įtarimas, kad kuo labiau dalykai keičiasi, tuo labiau jie lieka tie patys.

K. G.

metais ekrane jau buvo rodomas trumpas filmas „The Widow Jones“, kurio vienas segmentas („The Kiss“) — bučynys, padidintas ekrane, buvo per daug realistinis ir net sukėlė balsų apie cenzūrą. Tokia realybė tačiau žiūrovams patiko. Tai turbūt buvo ir sekso filmuose pradžia. Kai traukiniai važiuodavo arba bangos lūždavo iš ekrano, žiūrovai iš pirmų eilių kino teatruose išsigandę bėgdavo laukan. Bučynas, žinoma, žiūrovų nebaidė...

Amerikietis režisierius Edwin S. Porter filmavimo technika pralenkė prancūzų dailininką, tapusį filmų režisieriumi, Georges Méliès. E. S. Porter pirmas nufilmavo pasakojimą („story“) filme „The Great Train Robbery“ (1903 m.) ir todėl jis laikomas modernaus filmo pradininku. Su juo iškilo pasakojimo filme svarba.

Tais laikais filmų aktorių reputacija nebuvo aukšta. Išnuomojant kambarius Los Angeles mieste ant durų ar languose dažnai buvo matyti užrašai: „Room for rent. No dogs or actors allowed“.

Režisierius Jesse Lasky 1913 metais (Pranas Vališkis dabar pakeliui į Ameriką) filmavimui pradėjo naudoti vieną daržinę Holivude, tuomi įvesdamas filmavimą iš dekoracijų po atviru dangumi į vidų ir duodamas pradžią „sound stages“ statybai, kurios iki šiolie tebenauđojamos ir užimančios ištisus kvartalus.

Beje, filmų gamyba prasidėjo Kalifornijoje tik 1907 metais, nes rytinės Amerikos filmuotojams prireikė Kalifornijos saulės ir, iš dalies, jie bėgo nuo mokesčių už aparatų patentus, kuriuos ignoruodami kopijuodavo filmavimo kameras ir kitus išradimus. Patentų savininkai samdydavo „hit-men“, kurie, nučiupę tokius vagis-filmuotojus, sudaūzdavo jų kameras, jeigu anie nesusėdėdavo pabėgti per sieną į Meksiką. Būdamu filmuojama atvirame ore prie specialiai padarytų dekoracijų arba gamtoje, gatvėse ar net privačiuose namuose ar kiemuose, dažnai neatšilyginant, todėl gyventojai tokių filmuotojų vizitų nelaukdavo.

Pranas Vališkis, filmo „Naktis Lietuvoje“ kūrėjas — lapkričio 23 d. jam sukanka 91-ri metai.

Su „Birth of a Nation“ (1915 metais) filmu, kuris buvo filmavimo šėdėvas, iškilo režisierius D. W. Griffith. Tas filmas sukėlė audrą dėl pietinių JAV valstybių juodųjų gyvenimo realistinio pavaizdavimo ir jų traktavimo. Tai ankstyva versija nesenos televizijos serijos „North and South“. Abi panašios savo siužetu. D. W. Griffith 1907 metais pradėjo savo karjerą kaip Holivudo aktorius už penkis dolerius į dieną. Po dvejų metų jis jau režisierius su greitai kylančia reputacija, pradėjęs rodyti savo artistinį veidą filmų mene. Todėl jis yra laikomas modernios filmavimo technikos tėvu, nes įvedė daug naujovių, kaip vis kitas kameros pozicijas, filmo karpymo technika, „close-ups“ ir kitus pagerinimus.

Kitas svarbus filmų istorijoje režisierius, Cecil B. deMille, iškilo su 1913 metų filmu „The Squaw Man“ ir ilgus metus turėjo nepaprastą įtaką, rodydamas erotikos pilnus ir impozantiškus filmus. Jo karjera

filmavime tęsėsi (tyliajame ir vėliau garsiniame filme) nuo 1913 iki 1956 metų. Jis režisavo 70 filmų, neįskaitant jo tik prižiūrėtų. Intuityviai jausdamas laiko pulsą ir žiūrovų skonį, jis sėkmingai pataikavo publikai, na ir finansuotojams, kurdamas Holivudo „žvaigždžių“ mitą ir milijonus dolerių kainuojančias produkcijas. Cecil B. deMille pagarsėjo, padarydamas pirmą interviu lėktuve. Jis — pirmas režisierius, panaudojęs megafoną režisūroje, vėliau pirmas įrengęs garsiakalbius duoti nurodymus aktoriams. Jo režisuoti filmai ilgai krypo į graakštaus gyvenimo pavaizdavimą, svaigalų vartojimą, palaidesnę moralę, „žvaigždžių“ apnuoginimą, aplamai filmus, apibrėžiamus posakiu: „Wine, women and wrong“.

Pranas Vališkis, devyniolikmetis, prieš pat karą, 1914 metais atvyksta į Ameriką. Jau 1907 metais pas dėdę fotografą Šiauliuose susipažinęs su foto menu, trumpam sustoja Bostone, po to Chicagoje pas tetą Viltra-

kienę, vėliau Omahoje atidaro savo foto studiją, bet karas sutrukdė verslą: sumažėjo norinčių fotografuotis, o ir jis pats išsiunčiamas į Europą kariauti.

Grįžęs iš karo 1919 metais traukia į Holivudą ir čia atidaro savo foto studiją, svajodamas apie „krutamųjų paveikslų“ biznį. Po karo ekrane stipriai jau žibėjo „žvaigždės“, kaip Charlie Chaplin, Mary Pickford, Douglas Fairbanks ir daugelis kitų. Režisierius Cecil B. deMille dabar gamino provokatyvias, sekso pilnas komedijas. Amerikos filmas pradeda dominuoti pasaulio ekranus. Amerikoje gimsta nauja didelė pramonė — filmų gamyba su sostine Holivude. Holivudas tapo daugeliu „big time“ žvaigždžių atlyginimai ir kino teatrų pajamos buvo milijoninės.

Vienas iš filmų milžinų — Charlie Chaplin, lygiai kaip ir Mary Pickford su Douglas Fairbanks sukūrė savas filmų gamybos bendroves. Studijos sparčiai plėtėsi, dekoracijos ir butaforija nebebuvo kartojamos: kiekvienai produkcijai, kiekvienam naujam filmui buvo viskas specialiai sukuriama, „laukinių Vakarų“ filmų gamybai buvo net perkamos rančos. Už filmų siužetų parašymą jų autoriams užmokėstis smarkiai padidėjo.

Adolf Zukor, William Fox, Marcus Loew, Louis B. Meyer, Samuel Goldwyn ir kiti tapo filmų magnatais aukštųjų finansų sferoje. Baigėsi režisierių įtakos ir valdymo era, finansai pradėjo dominuoti gamyba, įskaitant ir filmų turinio bei temų parinkimą. Į filmą buvo žiūrima tik iš finansinio pasiekimo taško. Pokario laikotarpiu viena studija jau išmokėdavo daugiau kaip 20 milijonų dolerių aktoriams ir apie 12 milijonų už dekoracijas, medžiagas ir kitką.

Publika — žiūrovus veikė freudiška psichologija, ateizmas, pesimizmas ir auganti ekonominė gerovė. Prasidėjo moterų finansinė nepriklausomybė, karo pramonės pažadinta. Buvo svarbu ir seksas, nes karo metu vyrų ir moterų vieniems kitų trūko. Visa tai skatino maištą prieš tradicijas ir konvencionalumą. Kilo nuotykių ieškojimas, „excitement“ troškimas, beatodairiškumas ir kova su autoritetu. Iš filmų žiūrovai mokėsi gyvenimo normų, etiketo, manierų ir elgsenos. Visa tai atsispindėjo filmuose, kur kūrybinės-mėninės jėgos nebebuvo pageidaujamos ir filmų meninis kвалitetas nyko.

Propagandistai, kuriantys Holivudo mitą, buvo vadinami viešosios nuomonės įtakos magikais. Harry Reichenbach, vienas iš tokių, tuo laiku garsiausias Holivudo propagandistas, liepė Rudolf Valentino užsiąuginti barzdą. Moterys, ji adoruojančios, ir kirpėjų unijos visame krašte sukėlė toki trūkšmą ir demonstracijas, jog Valentino buvo „priverstas“ nusiskusti. Jo vardas, žinoma, smarkiai iškilo, publika nusiramino, šimtu nuosimčių pasisekęs Holivudo propagandos triukas.

Po 1924 metų prasidėjo „žvaigždžių“ ir pasižymėjusių režisierių importas iš užsienio į JAV. Pavyzdžiui, Ernst Lubitsch, atvykęs iš Vokietijos, dominavo Holivudo filmų režisūroje. Tuo metu (Nukelta į 2 psl.)

Vienas ankstyvųjų filmų, gamintų Hollywood, California, buvo „The Squaw Man“ (Lasky's Productions, 1914).

Etnografas-istorikas Juozas Mickevičius (1900-1984)

JURGIS GIMBUTAS

Prieš dvejus metus Plungėje mirė mokslingas žemaitis Juozas Mickevičius. Savo darbais užsipelnes gilesnis dėmesio, jis yra kukliai paminėtas bostoniškoje ir vilniškoje (MLTE 2) enciklopedijose. Raudonoji *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* nebeįdėjo idealisto Juozo Mickevičiaus biografijos. Bandysime atkurti kad ir blankų jo svarbaus kraštotyrininko paveikslą iš kraštotyrinės literatūros. Jei ne paties asmens, tai nors jo paliktųjų darbų.

Pradėsimė nuo Juozo Mickevičiaus išspausdintų raštų ne chronologine, o tematine tvarka. Straipsniai išbarstyti moksliniuose ir populiariuose rinkiniuose. Dar būdamas Vytauto Didžiojo universiteto studentas, Juozas Mickevičius paskelbė dvi žemaitiškų papročių studijas, pats susirinkęs medžiagos kaimuose. Išsamus darbas „Žemaičių vestuvės“ išspausdintas *Mūsų tautosakos VII* tome (Kaunas, 1933), psl. 47-125. Ši Lietuvos tautosakos komisijos leidinį redagavo to meto Humanitarinių mokslų fakulteto dekanas prof. Vincas Krėvė-Mickevičius. Dabar tasai Juozo Mickevičiaus aprašas laikomas „klasikiniu“ greta kun. Antano Juškos XIX amžiaus veliuoniškių ir vėlesnių Vinco Krėvės džiūkiškių vestuvių aprašų. Tolimesnis Juozo Mickevičiaus mokslinis darbas „Žemaičių krikštynos“ buvo paskelbtos *Tautosakos darbu I* tome (Kaunas, 1935), psl. 86-111. Redagavo dr. Jonas Balys. Jau baigęs Humanitarinių mokslų fakultetą, Juozas Mickevičius paselbė dar vieną žemaitiškų papročių studiją „Žemaičių Kalėdų burtai apie ištekejimą ir ve-

Kraštotyrininkas Juozas Mickevičius Telsių kraštotyros muziejaus penkiasdešimtmečio iškilmėse 1982 m. birželio mėn. 11 d.

dima“, *Gimtasai kraštas* (Šiauliai, 1941), nr. 1-2, psl. 96-112. Redagavo P. Bugailiškis. Šiam vos 7 puslapių straipsniui autorius buvo apklausinęs 83 asmenis ir jų sąrašą pridėjo prie rašinio.

Lygiagrečiai Juozas Mickevičius tyrinėjo ir kaimiškas sodybas. Du tokie straipsniai išspausdinti to paties 1936 metų *Gimtojo krašto* nr. 2-4: „Senovės žemaičių pirtys“, psl. 470-479, 2 paveikslai (Kretingos aps., Platelių valsč.,

Mačiūkių kaime — tai yra autoriaus giminė) ir „Ūkininko sodyba“, psl. 479-484, 5 paveikslai. Aprašė gyvenamąją trobą ir visus ūkinius trobesius. Kiek vėliau, jau po karo, buvo dar keli straipsniai apie trobesių ar ūkių inventorių. Du buvo paskelbti Vilniuje leidžiamoje *Kraštotyros* knygų serijoje: „Apie puodynėmis dengtu krosnių paplitimą“, 1966 m., psl. 123-124, ir „Kuliamosios mašinos Kretingos apskrityje“, 1970 m., psl. 148-155. Nors medžiaga

rinkta daugiausia jau po karo, tačiau kalbama apie XIX a. pabaigos — XX a. pradžios daiktus ir darbus. Ūkinei gamybai ar pramonei yra skirti mažiausiai trys Juozo Mickevičiaus straipsniai, taip pat atremti i jo asmeniškų stebėjimus ir užrašus žemaičių ūkiuose. Jie paskelbti *Šiaulių Gimtajame krašte* dar prieš karą: „Durpių gaminimas šiaurės-vakarų žemaičių krašte“, 1937 m. nr. 1, psl. 35-40, 2 paveikslai; „Senovės linų ūkis žemaičių krašte“, 1938 m. nr. 1-2, psl. 214-225, ir nr. 3-4, psl. 346-362, 3 pav. (paminėtas linų džiovinimas jaujos duoboje ir kūlimas kluone); „Senovės pieno ūkis žemaičių krašte“, ten pat, psl. 362-367.

Juozas Mickevičius — istorikas pasireiškė keliomis vietinėmis istorijos studijomis. Dvi jų skirtos mažiau žinomoms Lietuvos pilims: „Panemunio pilys XIV šimtmetyje“ (Kalnėnu, Sudargo, Jurbarko ir Skirsnemunės), *Gimtasai kraštas*, 1937 m., nr. 2-4, psl. 97-106; „Putvės pilis XIV amžiuje“ (Tauragės aps., Šilalės valsč., Kreivių kaime), ten pat, 1940 m., nr. 3-4, psl. 286-287. Pla-

tesnė vietinės istorijos studija, atremta i autoriaus diplominį darbą, „Plateliai ir jų apylinkės“, išspausdinta *Gimtajame krašte* 1940 m., nr. 1 ir atskiru atspaudu, 32 puslapių. Tame pačiame šiauliškame žurnale randame dar du istorijai skirtus straipsnius: „1863 metų sukilimas žemaičiuose (medžiaga 1863 m. sukilimo istorijai)“, 1941 m., nr. 1-2, psl. 82-91, ir tęsinys 1943 m., nr. 31, psl. 316-331. Antrasis straipsnis yra „1831 metų sukilimo atgarsiai Platelių apylinkėje“, *Gimtasai kraštas*, 1943 m., psl. 314-316. Iš duotųjų puslapių suorodų matyti, kad Juozas Mickevičius neišplėsdavo savo studijų i daugelį puslapių, o

sugebėjo konkrečiai pasakyti, kas reikia, palyginti trumpai. Dar yra žinomi bent du jo straipsniai apie žemaičių liaudies skulptorius — dievdirbius bei meistrus. Abu rašiniai, deja, išspausdinti labai trumpi: „Liaudies meistras Kazys Gližeris (Kurmaičių k., vėliau Kretingoje, 1876-1947)“, *Kraštotyra*, 1967 metų knyga, psl. 124-126, 2 fot. Tasai meistras dirbo, be kitko, kryžius ir statė namus. Antrasis tos srities straipsnis yra „Liaudies menininkas Antanas Klanius-Klanevičius (Darbėnu valsč., Grūslaukės apyl., Mažonių kaime)“, *Kraštotyra*, 1975 metų knyga, psl. 210-211, be iliustracijų. Daugiau apie religinio meno kūrėją Klanių duota *Lietuvių enciklopedijoje*, 37 t., psl. 291. Kai kurie Juozo Mickevičiaus paliktieji rankraščiai paminėti jo biografinėje, kuri seka. Pilnos bibliografijos neturime.

Juozas Mickevičius gimė 1900 m. rugpjūčio mėn. 27 d. Žemaitijos šiaurėje, Kretingos apskrityje, Platelių valsčiaus Mačiūkių kaime, dabar Skuodo rajono. *Lietuvių enciklopedijos* XVIII tome duotieji apytikriai gimimo metai buvo patikslinti 36-jame

pildymų tome. Pagal etnografa Vacj Milių (*Kultūros barai*, 1975, nr. 8), Juozo tėvas buvęs „kaimo šviesuolis, daraktorius, nagingas meistras, įvairių dokumentų žmonės surašytojas — senatveje įsakė žmonai, kad vaikus, norinčius mokytis, leistų i mokyklą“. Taip ir buvo: Juozas išėjo mokslus, kad ir vėluodamas dėl Pirmojo pasaulinio karo sutrukdytų. Plungės gimnazijoje, kurią baigė 1930 metais, jis buvo archeologo Petro Tarasenko paragintas patyrinėti giliają senovę. Tad dar gimnazistas Juozas Mickevičius aprašė savo gimtosios Platelių apylinkės 18 archeologinių paminklų. Studijavo Kaune ir 1936 metais baigė Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto istorijos skyrių. Jo diplominis darbas buvo skirtas Platelių apylinkių istorijai. Pasispausdinti darbai, jis septynerius metus buvo istorijos mokytojas Šilalės, vėliau Laukuvos gimnazijose iki 1944 metų. Pagal Juozą Tarvydą (*Kultūros barai*, 1970, nr. 11), mokytojas Mickevičius įtraukdavo savo mokinius i kraštotyros darbą, ypač tautosakai rinkti. Jis

pats surinko medžiagos etnografinėi Šilalės rajono monografijai ir ekspozavo tuos rankraščius 1969 metų Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos parodoje. Nepaisydamas karo grėsmės, Juozas Mickevičius važinėjo dviračiu 1944 metų vasarą, tyrinėdamas alkalaknius ir pilikalnius. Prieš karą jis talkininkavo „Šiaulių „Aušros“ ir Telsių „Alkos“ kraštotyros muziejams ir etnografinėms ekspedicijoms. Jau tada jis buvo pasižymėjęs kraštotyrininkas ir muziejininkas, o po karo tęsė tą darbą ilgus metus.

Nuo 1945 metų Juozas Mickevičius buvo Telsių muziejaus mokslinis bendradarbis, o nuo 1956 — toks pat Kretingos muziejuje, kur nuo 1960 metų paskirtas direktorium, atseit, muziejaus viršininku. Jis įsteigė to muziejaus skyrius Mosėdyje, Žutautuose ir Nasrėnų kaime, kur įkūrė vysk. Motiejų Valančiaus memorialinį namą. Kretingos muziejus gavo restauruoto buv. pranciškonų vienuolio rūmus, kur ypačiai pagerbtas žymusis botanikas pranciškonas kun. Jurgis Ambroziejus Pabrėža (1771-1849). Juozas Mickevičius pasirūpino, kad būtų suinventorizuoti Kretingos ir Skuodo rajonų architektūriniai paminklai. Paliko jis ir daugiau rankraščių, pavyzdžiui, tris aplankus apie lietuvių liaudies mediciną (ekspozavo 1970 metų parodoje), apie pavasarinės šventės, Kretingos miesto smulkiąją pramonę. Spausdinti ir nespausdinti Juozo Mickevičiaus raštai sudarytų ne vieną solidų tomą, tinkamą dėti greta Dulaitienės-Glemžaitės, Katkauskos, Končiauskos ir panašios etnografinės raštijos. Etnografas istorikas Juozas Mickevičius mirė 1984 metų lapkričio mėn. 10 dieną Plungėje. Palaidotas iš Varduvos (Žemaičių Kalvarijos) bažnyčios.

Juozas Mickevičius Kretingos rajone 1966 metais. Nuotrauka A. Merkevičiaus

Ankstyvo Holivudo vilionėse

(Atkelta iš 1 psl.)

buvo suorganizuota „Francis Valuskis Co.“ ir rinko pinigų bei ieškojo siužetų filmams.

Holivude klesti prostitucija („studio call-girls“), garsėja patogios („žvaigždžių“) gamybos sofas („I will make you a star overnight“), keliamos orgijos, dalijami narkotikais, parūpinamos „Lolitos“ žymiesiems senstantiems režisieriams. Holivude laksto stiprūs ir greitai, specialiai „žvaigždėms“ pagaminti automobiliai. Prabanga Holivude ir filmuose. Visų akys krypstą i Holivudą. Per daug žmonių, kartais silpnoko charakterio, per greitai pasidarė turtingi, o filmų žiūrovai buvo apstulbinti tuo, ką matė ekrane ir tuomi, kas reprezentavo Holivudą — jo gyvenimą. „žvaigždžių“ kainos studijose (ir už jų) labai staigiai kilo, nešdamas milijonus joms ir filmų gamintojams.

Dauguma režisierių tapo tik amatininkais, o ne menininkais. Režisierius Cecil B. deMille, jausdamas sveikos viešosios nuomonės augantį antagonizmą prieš Holivudo nuodėmes, pagamino gigantišką filmą „The Ten Commandments“ (1923 m.), krypdamas i moralų turinį. Tas filmas kainavo du milijonus dolerių, o gražino tik 750,000 dolerių. Su tuo filmu kyla nauja banga. Filmuose viskas išpūsta, padidinta ir sumaterialinta, pompastiška. Visi šie apsišėkimai, dominavę filmus ir jų turinius, turėjo didelės įtakos i Amerikos civilizacijos plėtotę. Filmų, pagaminti tarp 1919-27 metų, yra iškalbingi socialinio Amerikos gyvenimo dokumentai.

Prisiminkime vėl „Francis Valuskis Co.“ 1923 metais Vališkis įsijungė pavėluotai i filmų gamybos periodą, kada ne tik tylusis filmas buvo gamybos zenite, bet jau garsiniam filmui begimstant. Tais pačiais metais garsas jau eksperimentiškai buvo

prijungtas prie filmo ir po ketverių metų jau buvo girdimas kino teatrų salėse.

Valiūškiui, pavyzdžiui, teko konkuruoti su Cecil B. deMille filmu „Ben Hur“ (1926 m.), kuris kainavo 6 milijonus dolerių, arba su Frank Capra režisuotu „The Strong Man“ (1926 m.), kuris buvo operos „La Boheme“ turinio adaptacija. Tais pačiais metais pasirodė „Linksmoji našlė“, režisuota Erich von Stroheim, kaip ir jo režisuotas įmantrus filmas „Waiter from the Ritz“.

Jau 1925 metais buvo rodomas Sergei Eisenstein Maskvoje gamintas meniškai stiprus filmas „Battleship Potemkin“.

Pranui Valiūškiui buvo iš ko pasimokyti. Bet kai jo sapnas — filmas „Naktis Lietuvoje“ 1926 metais išsipildė, jo pastangos buvo labai pavėluotos, o filmų gamybos patirtis menka, spaudė stoka finansų ir kiti nepritekliai. Visa tai padarė Valiūškio pastangas įsiveržti i filmų gamybą, metaforiškai palyginus, nykštuko pastangomis susilyginti su milžinais.

Štai kaip rašė JAV lietuvių laikraštis *Tėvynė* 1926 metais: Lietuviai Eina i Peningiausiajį Industrijos Šaką.

Ar jums žinoma kad krutamųjų paveikslų industrija yra penningiausia? Ar žinote kad šimtai milijonų dolerių suplaukia i Hollywood ir Los Angeles kas metai? Ar žinote kad dalis tų pinigų teks ir Lietuviams? Ir kodėl ne, juk ir Lietuviai išmoka šimtus tukstančių dolerių krutamiems paveikslams tai kodėl Lietuviai negali pasinaudoti proga ir gauti dalį tų pinigų?

Kad pasinaudojus ta proga, burelis sumanesnių lietuvių su Francis Valuskiu priešakyje eina i krutamųjų paveikslų industrija. Tam tikslui Francis Valuskis suorganizavo kompaniją 1923 metais, bet del stokos spėkų iki šiol mažai kas buvo veikiama. Dabar jau smarkiai žengiamo pirmyn. Jau turi prirengti veikalą ir už kelių dienų pradės lošti.

Veikalas paimtas iš kontrabandos laikų, kuris bus labai žingeidus.

Kas toks Francis Valuskis?

Tai žmogus kuris mažai kalba, o daug dirba. Turi penkių metų patyrimą toj šakoj ir vis dar tyrinėja, studijuoja. Jo vieninteliu tikslu buvo dasigauti i krutamųjų paveikslų industrija, ir tam dalykui pašventė daug laiko ir pinigų. Jo tikslas dalinai jau atsiektas, pradžia jau padaryta. Lieka tik pradėti darbą ir testuoti tolyn. Nėra abejonės kad jis savo tikslą pilnai atsieks.

Tolimesnis Programas.

Valuskio programą yra duoti visa eilė veikalų iš Lietuvos istorijos bei Lietuvos gyvenimo. Tuomi bus atsiektas du tikslai: išireklamavus Lietuva su jos žilos senovės istorija, ir duos puikų pelną tiems kurie ta darbą dirbs. Nes kas gi nežino kad krutamieji paveikslai yra geriausias budas ko nors išreklamavimui. Juk krutamieji paveikslai lanko veik visa Amerikos visuomenė. Taigi, galite lengvai suprasti kokį naudingą darbą Francis Valuskis pradėjo. Ši naudinga darbą Amerikos ir Lietuvos Lietuviai turėtų pasitikti su džiaugsmu.

Galimybė.

Kadangi Lietuvos istorija turtinga visokiais nuotikiais, tat yra daug

medegos del krutamųjų paveikslų, kurie užinteresuos milijonus žmonių, nes prasti vien tik iš Amerikos žmonių gyvenimo veikalai nusibosta, norisi pamatyti ką nors naujo. Ir tą „ką nors naujo“ pamatys Lietuvos istorijoje. Kaip matote, Francis Valuskio kompanijai dirva gana plati.

Proga.

Kiek man yra žinoma, nemažas burelis lietuvių norėtų patekti i krutamieji paveikslus, bet neturint geros pažinties su dabartinėmis kompanijomis, kad ir geriausias gabumams turėtų, negali dasigauti. Dabar tiems lietuviams ir lietuvaiteis kurie turi norą ir gabumus bus proga dalyvauti krutamųjų paveikslų lošime, nes reiks daug aktorių ir aktorų kuomet pradės lošti didelius veikalus. O tokių spėkų manau rasis užtektinai plačioj lietuvių visuomenėj, nereiks svetimtaučių samdyti.

Prirengimui norintųjų dalyvauti lošime yra suorganizuotas lietuvių Krutamųjų Paveikslų Artistų Klubas. Lavinasi Francis Valuskis studijoj, 4707 Fountain Ave., Hollywood, Cal. Vietą Klubas gauna veltui.

Svečias

Valiūškis investavo savo pinigų ir kitą dalį surinko iš draugų bei JAV lietuvių, parduodamas akcijas (sakosi turėjęs 14 ar 18 investorių). Pasikvietęs dvylika Kalifornijoje gyvenančių lietuvių ir pavertęs juos „vaidylois“, pagamino patriotinį filmą „Naktis Lietuvoje“.

Turinys buvo iš rusų priespaudos ir knygnešijų laikų Lietuvoje, kai „tenai siautė rašto ir priespaudos naktis“ (iš to kilęs pavadinimas). Našlaitė gyvena pas savo senelius Vitėnus. Jos tėvus nužudė rusų žandaras. Jis daro krata, ieškodamas slaptos spaudos. Žandarą patraukia merginos grožis, jis daro pinkles ją užkariauti, vestuvės dramatiškai sukludomos, nepasiseka, o mylimajam (knygnešiui) ir jo mylimajai Vitėnaitėi pasiseka perbėgti per Vokietijos sieną pakeliui i Ameriką. „Happy end“.

To filmo gamybai Valiūškis nuomavo egzistuojančiose studijose (Famous Players — Lasky

Corp.) vietą, dekoracijas, mokėdamas po 60 ar 100 dolerių i dieną, kažkodėl be teisės naudotis gamėmis; nuomavo kostiumus, samdė režisierių Lawrence Underwood, kameros specialistą William Beckway, A.S.C. (už 25 dolerius i valandą). Reikėjo apmokėti ir „vaidylas“, bet kiek jis jiems mokėjęs, Valiūškis dabar nepisimena.

„Naktis Lietuvoje“ buvo rodoma didesnėse Amerikos lietuvių kolonijose. Bilietų kainos buvo 50 centų suaugusiems, o vaikams 25 centai. Be platesnio filmo paskleidimo Amerikos kino teatruose, kurių tada buvo daugiau kaip 20,000 tik 46 Amerikos miestuose, buvo sunku surinkti 50,000 dolerių filmo gamybos išlaidoms, jau nekalbant apie pelną investoriams, kuriems atsilyginti Valiūškiui užtruko kelerius metus, vėliau jam perėjus i kino filmų teatrų verslą, kuriuo jis toliau ir vertėsi. Jam paaiškėjo, kad yra lengviau filmus rodyti, negu juos gaminti. Būta planų „susukti lietuviškų kaubojų“ filmų, bet „del spėkų stokos“ ir kitokių priežasčių jie neišsipildė. Pokalbyje Pranas Valiūškis daug dalykų neprisimena, o kai kurių gal ir nebenori prisiminti.

1927 metų spalio mėn. 6 dieną pirmą kartą buvo parodytas garsinis filmas „The Jazz Singer“ su Al Jolson ir kino žiūrovų skaičius Amerikoje paško nuo tyliojo filmo vidurkiu — 60-ties milijonų iki 110 milijonų per metus. Tik ką gimęs garsinis filmas palaidojo tylus „krutamuosius paveikslus“. Filmų žiūrovai stebėjosi: Greta Garbo prakalbėjo!

1929 metais Pranas Valiūškis, savamokslis, nelankęs jokios reguliarios mokyklos, prigimtos inteligencijos žmogus, gyvenimo (ir Holivudo) apšifuotų manierų, 34 metų amžiaus, 5 pėdų ir aštuonių colių ūgio gerai atrodantis vyras, vedė Lorain Seeger, daugią tyliųjų filmų kino teatruose akompaniatorę-pianistę, del garsinių filmų praradusią darbą.

Valiūškis nusiperka kino teatrą Santa Barbara, Kalifornijoje, ji pagerinęs ir apdąžęs, parduoda su 1500 dolerių pelnu, vėliau perka kitus kino teatrus Los Angeles mieste ir apylinkėje; veržlus ir aktyvus, suprantąs „public relations“ reikšmę jau nuo atvykimo i Holivudą. Gaila, jis nepataikė i tinkamą laikotarpį ir 1926 metais tenaudojo 1904 metų filmavimo techniką, pats neturėdamas teatrinės patirties. „Vaidylos“ tariamai buvo mokomi jo filmo klube.

Prieš 60 metų jis važinėjo Fordo „T“ modeliu, o šiandien Holivude sėkmingai atnaujinęs savo vairavimo leidimą (!) važinėja 1956 metų Packard limuzinu. Jis buvo Holivudo suviltojas ir apviltas.

Jo paaukuotoje vizitinėje kortelėje, dar ir dabar naudojamoje, yra įrašyta: „There is no business like show business“. Kortelės viduryje riebiomis raidėmis įrašyta „ACIREMA CORP.“ Perskaicius tą žodį iš dešinės i kairę, tai reiškia AMERICA.

Tačiau Pranas Valiūškis — Francis Valuskis yra lietuviško filmo pionierius ir turi būti prisimintas, kaip ir 60 metų sukaktis nuo „Nakties Lietuvoje“ paminėta.

* Pranešimas, skaitytas Penktojo mokslo ir kūrybos simpoziumo kinematografinės sekcijoje 1985 m. lapkričio mėn. 29 d. Chicagoje.

• Algimanto Kezio nuotraukų serijos „Lithuania Through the Wall — Impressions of a Ten-Day Visit to an Occupied Country“ paroda lapkričio 14 dieną buvo atidaryta Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus meno galerijoje. Paroda tęsis iki 1987 m. sausio mėn. 3 d. Balzeko Lietuvių kultūros muziejus, įsikūręs naujose patalpose, 6500 South Pulaski Road, Chicago, Illinois 60629, atidarytas kiekvieną dieną nuo 10 v.r. iki 4 v. p.p. o ketvirtadieniais nuo 10 v.r. iki 8 v.v. Muziejaus meno galerijos valandos tos pačios.

Penktojo Mokslo ir kūrybos simpoziumo 1985 m. lapkričio mėn. 27-30 d. Chicagoje kinematografinės sekcijos dalyviai: Vytautas Plukas, sekcijos pirmininkas Raimundas Lapas, Teresė Pautienė-Bogutienė, Leonas Lėtas.

„Teatras yra geriausia mokykla...“

Septintajame teatro festivalyje šių metų lapkričio mėn. 28-30 d. Chicagoje dalyvaus Toronto teatras „Aitvaras“, pastatydamas Anatolijaus Kairio komediją „Sidabrinė diena“. Ta proga kalbamės su „Aitvaro“ teatro režisiere, aktoare Aldona Dargyte-Byszkiewicz.

— Toronto „Aitvaro“ teatras dalyvavo V Teatro festivalyje, tačiau 1983 metais surengtame festivalyje nepasirodė. Ką žinote apie šį festivalį?

— Turiu pasakyti, kad mes labai norėjome dalyvauti. Buvome paruošę Vytauto Alanto „Aukštadvarį“. Veikalas buvo pilnai paruoštas ir surežisuotas. Tik gaila, kad prieš pat festivalį atkrito du aktoriai. Dėl šios nelaimės priežasties negalėjome atvykti į Chicago. Aš dar vis galvoju, kad gal kuomet nors pavyks šį veikalą iš naujo pastatyti.

— Ką gi gero nuveikėte 1983-1986 metų laikotarpiu?

— Apgailėstauju, kad tame laikotarpyje labai mažai pasireiškė. Mat netikėtai mirė mano vyras ir aš atitrūkau nuo teatrinio veikimo. Prisdėjo ir žmonių nepareigingumas. Ne kartą mėginome pastatyti veikalą, bet artėjant premjerai ima ir pasitraukia vienas ar kitas. Todėl su Elena Kudabiene, Hamiltono „Aukuro“ teatro režisiere, pradėjome tartis dėl artimesnio bendravimo. Tokiu būdu buvo pastatyti du veikalai. Tai yra Rūko „Vieno kiemo gyventojai“ ir Skėmos „Vieną vakarą“. Man tai buvo labai įdomu dirbti su kitu teatru. Manau, kad taip galvoja ir kiti „Aitvaro“ aktoriai, kuriems teko pasireikšti Elenos Kudabienės vadovaujame teatre.

— Ar neplanuojate „Aitvaro“ ir „Aukuro“ sujungimo?

— Nemanyčiau, kad taip reikėtų padaryti. Tačiau bendrabiviavimo nemanome atsisakyti. Kaip žinote, keturi mūsų aktoriai dalyvauja ir Hamiltono „Aukuro“ teatro „Eglės, žalčių karalienės“ pastatyme, kurį netrukus pamatysite Chicagoje.

— Ar nebus sunku tą pačią dieną dalyvauti dviejų veikalų spektakliuose?

— Aš nemanau, kad susidarys didesnių sunkumų. Mano ir kitų rolės palyginti nedidelės. Vytautui Štūkinti tai gal bus sunkiau. Jis atlieka nelengvą Žilvino patarėjo rolę. Bet jis yra geras, stiprus, aktorius. Jis išlaikys.

— Teko girdėti, kad Jūs labai aktyviai reikiatės Daugiakultūrinėje teatro sąjungoje?

— Aš jau 11 metų esu sąjungos

Aldona Dargyte-Byszkiewicz, Toronto „Aitvaro“ teatro režisiere, ir Lilė Nakrošienė — administratore.

direktorė ir ketverius metus einu išdinkęs pareigas. Man buvo lemta gana plačiai pasireikšti. Išvaizduojate, vaidinau Monte Carlo, Monaco valstybėje, surengtame Pasaulio mėgėjų teatro festivalyje. Tame festivalyje atstovavome Kanadai. Buvo pastatytas ukrainiečių kilmės rašytojo Ted Galeo veikalas anglų kalba „After Baba's Funeral“. Veikalo aktorių sudėtis buvo sudaryta atrankos keliu. Vaidino ukrainietis, rusas, čekas, vengrė ir aš. Šis veikalas susilaukė didelio įvertinimo Kanadoje, o taip pat ir Monte Carlo surengtame festivalyje. Monaco valstybėje 1981 m. surengtame festivalyje dalyvavo mėgėjų teatrai iš įvairių pasaulio kraštų. Mes buvome labai gerai įvertinti ir

apdovanoți žymenimis. Vaidinimus stebėjo Monaco princesė Grace. Buvo labai įdomu. Dar norėčiau pasakyti, kad Elena Dauguvietytė-Kudabienė dabar vaidina Winnipeg profesionaliniame „Prairie Theatre Exchange“ to paties autoriaus Ted Galeo veikalą „Primrose School District #109“. Šis veikalas, o taip pat ir Elenos Dauguvietytės-Kudabienės vaidyba buvo labai gerai įvertinta anglų, prancūzų ir ukrainiečių kalbomis leidžiamuose laikraščiuose.

— Kelis kartus Toronto „Aitvaro“ teatras dalyvavo lietuvių teatro festivaliuose?

— Du kartus. Vieną kartą Toronto ir kitą kartą Chicagoje. Dabar dalyvausime trečią kartą.

— Įdomu, kokios veikimo sąlygos Toronto? Aš čia galvoju turint „Aitvaro“ teatrą.

— Pasakyčiau, kad susilaukiame nelabai didelio dėmesio. Tiesa, į spektaklius susirenka žmonių. Rėmėjų, sponsorių, deja, neturime. Reikia pasakyti, kad Kanados lietuviai daug didesnio dėmesio rodo dainų ir šokių grupėms. Nežinau, gal mes esame per daug kuklūs, gal mes nemokame paprašyti? Man atrodo, kad lietuviškas teatras turėtų susilaukti žymiai didesnio dėmesio.

— Ką galėtumėt pasakyti apie Kanados lietuvių priėmimą? Ar atsiranda jaunimo, kuris norėtų reikštis lietuvių scenoje?

— Man labai malonu pasakyti,

kad yra Kanadoje gimusių jaunuolių, kurie gerai kalba lietuviškai ir nori vaidinti. Pas mus buvo ir tokių, kurie atėjo prastai kalbėdami lietuviškai. Baigus vaidinimą jie geriau kalbėjo lietuviškai už suaugusiuosius.

— Kaip vertinate teatro festivalių rengimą?

— Mes tai labai vertiname. Nepaprastai vertiname rengimus festivalius. Teatro festivaliai kažkaip sujungia visus, suartina ir paskatina neatsilikti, geriau atlikti roles, geriau paruošti statomus veikalus.

— Gal turėtumėt kokių pageidavimų?

— Festivalių rengėjams neturiu nei priekaištų, nei didesnių pageidavimų. Gal tik reikėtų pageidauti didesnio skaičiaus žmonių. Reikia festivaliuose pažymėti ne tik pirmaeilius aktorius, bet ir pagalbinus. Reikalingas ir jaunimo pažymėjimas. Aš manyčiau, kad jaunimas yra vertas pažymėjimo.

— Aš dar norėčiau pridurti, kad daugelis net neįsivaizduoja teatro reikšmės. Teatras yra geriausia mokykla. Jaunimas, kuris įsijungia į teatrinį veikimą, išmoka taisyklingai kalbėti, daugiau pamilsta lietuvių kalbą, pagilina Lietuvos istorijos žinias.

— Ką galėtumėt pasakyti apie Jūsų statomą komediją „Sidabrinė diena“, kurios autorius yra chigagietis Anatolijus Kairys?

— Man atrodo, kad tai labai gera komedija. Netruksta satyros. Keliami opūs šių dienų klausimai. Šią komediją du kartus vaidinome Toronto ir vieną kartą Hamiltone. Visiems patiko. Manau, kad ji patiks ir Chicagos lietuviams. Norėčiau paaikškinti, kad šią komediją operetės forma „Dainavos“ ansamblis pastatė Chicagoje. Pamenate?

p. ptr.

Nuomonės ir pastabos

Atvirumas poetų

Eilėraštį kartais sunku išaiškinti net pačiam poetui. Per mūsų poetų recitalius poetai dažnai aiškina publikai, kaip tie eilėraščiai ar jų ciklai buvo parašyti, kas įkvėpė ir kaip gimė jų kūryba. Kai kurie labai smulkiai įsileidžia, kitiems tas gal sunkiau, jei turima reikalo su abstraktesnėmis poezijos idėjom. Bet poeto neužsidarymas nuo publikos yra geras dalykas, ir čia norėtusi parodyti, kaip kai kurie poetai *Beyond Baroque* žurnale spausdinosi, pridėdami savo įvairius paaiškinimus, redaktoriumi to paprašius. Jų pasisakymai sutrupinti, ir pradėsiu kai kurių iš jų supratimu, kas yra poezija, kaip ją sunku jiems patiems išaiškinti, nors ir toks jų pasiaiškinimas jau yra geriau negu jokio. Štai keli, jų ilgų

eilėraščių dėl vietos stokos nepateikiame:

„Žodžiai išmokstami kūdikystėje. Bet žodžiai ne visi tai patį visiems reikią. Taip nėra. Kiekvieno žmogaus idėja, idealai, veiksmai ir jausmai skirtingi ir todėl žodžiai eilėraštyje išsiskiria daug to eilėraščio supratimui. Poetas rašo „savo“ žodžiais apie savo patirtį ir dėl to kyla daug galimų santykių tarp poeto-rašytojo ir poeto-skaitytojo.“

Kitas aiškino taip: „Ši mano poema yra apie procesą, kaip mes iš dvasinio pasaulio ateiname į fizinį, t.y., kaip gimstame, gyvename fiziniame pasaulyje, mokomės jame ir vėl sugrįžtame į dvasinį pasaulį (mirštame) — visa tai, kad sužinotume daugiau, negu kad žinojome“. (Idomus, bet keistas paaiškinimas gale.)

O trečias: „Savo kūryboj siekiu dviejų tikslų: duoti informacijos apie pasaulį ir išgauti specialų emocinį atgarsį pas skaitytoją tai informacijai“.

Panašiai sako kitas: „Norėjau privačias refleksijas apie fragmentuotą Amerikos kultūrą išverstį į specialią pakvaišimo istoriją, sapnų kalbos, jausmų fiziologijos tvarkingą sistemą“.

Kiti aiškina savo eilėraščius daug konkrečiau, „išduodami“ ir formos pasirinkimą:

„Šis eilėraštis yra kreipimasis į pasakos princa, patariant jam išeiti iš narcizinio bokšto, į kurį jis pats pateko. Eilėraščio eiles pasirinkau reguliarias, paprastas, kad primintų pasakų formos paprastumą“.

„Kitas mano eilėraštis čia studijuoja, kaip moteris galvoja apie savo jaunesnę seserį ir motiną. *Trumpos* eilutės parodo, kokie trapūs buvo santykiai ir kokie dabar yra. Pomidorų virimas puode, pavaizduotas gale, skirtas parodyti, jog santykiai dar nepasitaisė... dar verda...“

Aiškiausias paaiškinimas skaitytojui gal būtų šitoks, kur autorius perteikia net atmosfera, bėrašant eilėraščių:

„Rašiau šį eilėraštį tris dienas prieš šv. Kalėdas raštų namelyje („log cabin“). Buvo labai šalta, kūrenau krosnį, lauke snigo. Radijus grojo kalėdines giesmes, oratorijas; jausiausi, kaip vėju bažnyčioje. Buvau labai vienišas...“ Eilėraštis yra apie asmeninę laisvę, namus, vienišumą. Iperptas Brooklyno tilto aprašymas nieko kito nereikią, kaip Brooklyno tiltą (t.y., neturi jokios simbolinės reikšmės). Ten išmokau, kad reikia rašyti poeziją toli nuo žmonių, visišką vienumoj“.

Iš tokių įvairių paaiškinimų matyti žmogus už eilėraščio ar ilgos poemos. Paskutiniame jausiausias jo vienišumas, šaltis, švenčių nuotaika, kuriant poemą, ir toks žmogus labai priartėja ir tampa mylimas skaitytojui, nes nieko neslepia, net prašo, kad Brooklyno tilto aprašymas nebūtų palaikytas kažkokiu simboliu, kaip dažnai daroma poezijoje, arba įsivaizduojama, kad poetai visuomet taip daro. Ne. Jis nenorėjęs klaidinti skaitytojo ir kritiko. Brooklyno tiltas jam buvęs tik Brooklyno tiltu — joks simbolis! (Kitam eilėrašty gal bus simboliu.) Ir tik pats poetas tai gali modernioj poezijoj atskleisti, jei nori būti visiškai supratas, įvertintas, mylimas ir atvirumu pamokantis, ko reikia atmosferiskai kuriant ir kas įeina į patį eilėraštį.

(Dauguma šių atvirumo pa-

vyzdžių buvo paimta iš 1979 m. *Beyond Baroque* žurnalo, leisto Venice, California.)

Petras Melnikas

Bet kiek toli jis siekia?

Rašytojas Petras Melnikas toliau vysto teigimą (žr. „Eksperimentiniai neaiškumo toleravimai literatūroje“, *Draugas*, 1986 m. liepos mėn. 19 d. ir skaitytojų bei jo paties komentarus 1986 m. rugsėjo mėn. 20 ir spalio mėn. 11 d. numeriuose), jog reikalinga poetui neužsidaryti nuo publikos ir kad tokiam atvirumui proga sudaro vienokia ar kitokia forma poeto pateikiami paaiškinimai, kaip jis nori, kad būtų suprastas jo eilėraštis. Visi čia jo cituojami pavyzdžiai šį jo teiginį paremia. Paskutinis, tačiau, vėl mus grąžina prie problemos, kuri buvo išnirusi šiose diskusijose ir anksčiau. Tai klausimas, jeigu, kaip visi sutiksime, eilėraščio reikšmė nepareina nuo skaitytojo interpretacijos, ar tada gali paties poeto paaiškinimas ją išsemti, o dar svarbiau, jam pageidaujant, ją apriboti? Kadangi, šalia autoriaus ir skaitytojo, literatūrinio perygvenimo sandas yra ir pati kalba bei ta kalba sukurtos literatūros sistema, kurioje visi vėlesni kūriniai neišvengiamai, pozityviai ar negatyviai, santykingai

Iš šiemetinės Lietuvių fotografų išeivijoje parodos — Aldonos Kaminskių nuotrauka „Dury“, daryta Budapeste.

Rūta Kleva

Vienatvė

„Kaip būtų puiku gyventi viešbutyje už durų aidi žingsniai ir nereikia bijoti kad jie sustos prie tavo durų sutrukdyt rimti ir tavo svajas nutrauks pasakos gija juoksis per garsiai ir negirdės ką tu sakai apie nuostabią prietemos valandą bundančių rytmečio paukščių orkestrą apie ten žemai gatve einančius pasišokinėjančius vaikus apie vaikino siluetą atsisveikinant apie muziką iš praviro lango su margai gėlėtomis užuolaidėlėmis apie šiltame vasaros lietuje atsispindinčias gatvės šviesas“

„O visgi gal būtų nyku viešbutyje neprispapūstant bet laukiant žingsnių ir žinant kad niekas niekada nesustos prie tavo vien bereikšmiu numeriu pažymėtų durų kad dienos plauks kaip tie praeivių nutolantys ir nutilstantys žingsniai kad tau atsidusus niekas nepakels klausiančių akių nesitireaus ar nebuvo užklydę blogi sapnai kad išbundi nakties tamsoje kupina baimės ir tave išmuša šaltas prakaitas kad pametėi raktą galinti atrakinti vienumos duris“

su ankstesniaisiais, o ypač tos literatūros šedevrais.

Todėl, kai Petro Melniko cituojamas poetas įsakmiai pabrėžia, kad į jo eilėraščių „įterptas Brooklyno tilto aprašymas nieko kito nereikią, kaip Brooklyno tiltą (t.y., neturi jokios simbolinės reikšmės!)“, kažin ar jam gali pavykti įtikinti skaitytoją, jog jis iš savo sąmonės turi išjungti visas tas Brooklyno tilto asocijacias, kurias į amerikiečių poeziją įvedė vienas svarbiausių mūsų šimtmečio Amerikos poetų Hart Crane (1899-1932), Brooklyno tiltą padarydamas įvaizdžiu žmogaus kūrybinės galios, istengiančios sujungti praeitį ir dabartį, savo ilgoje poemoje „The Bridge“ (1930), integruojančioje įvairius Amerikos istorijos ir jos modernios kultūros simbolius, siekdamas atskleisti Amerikos demokratinės ateities reginį.

Nepažįstant Petro Melniko minimo poeto eilėraščio, neįmanoma pasakyti, kiek eilėraščio vidinė sandara pagrįstą jo autoriaus teigimą, jog „Brooklyno tiltas jam buvęs tik Brooklyno tiltu — joks simbolis!“ Tačiau sunku nustelbti įtarimą, jog jau vien savo primygtinu neigimu, kad jo eilėraštyje Brooklyno tiltas nėra simbolių krūvis, poetas atkreipia dėmesį ir galima jo santykių su šiuo vienu galingiausiu

— Red.

Scena iš Toronto „Aitvaro“ teatro vaidinamos Anatolijaus Kairio komedijos „Sidabrinė diena“: Aldona Totoraitienė ir Vytautas Štūkys.

Toronto „Aitvaro“ teatro aktoriai scenoje iš Anatolijaus Kairio komedijos „Sidabrinė diena“: D. Tarvydas, L. Mačiūnienė ir R. Strimaitis.

Marytės Bizinkauskaitės koncertas

J. KREIVĖNAS

Lapkričio 2 dieną Chicagoje Maria aukštesniosios mokyklos auditorijoje teko dalyvauti New Opera Co. koncerte. Rengejai turėjo vilties uždirbti pinigų leisti „Dux Magnus“ plokštelei. Tai, kaip ir turėjo būti, koncerte akompaniatorius buvo Darius Lapinskas.

Programos atlikėjai:

Marytė Bizinkauskaitė, kažkodėl dar vis laikoma naujai kylančia operos žvaigžde. Iš tikrųjų ji jau nuo 1980 m. dalyvavo komp. Jeronimo Kačinsko koncertuose ir stebino puikiu dainavimu. Ji jau ne kartą buvo ir Chicagoje, o ir šį kartą pasirodė po sėkmingų gastrolių Santa Fe ir Hamilton operose. Profesionalę operų dainininkę reiktų liautis pristatinti „naujai kylančia“. Girdėjome nepriklaistingą dainavimą. Svarbu, kad jos dainavime nežymu jėgos vartojimas aukštesiose gaidose, kurias ji ima lyg žaisdama, su malonumu.

Betgi Marytė, intensyviai dalyvaudama nelietuviškoje programose, šį kartą pasirodė baigianti užmiršti lietuviškai.

Fred Walker — tenoras iš Santa Fe operos, Marytės bendradarbis. Turi gerą balso medžiagą, operiniam dainavimui jau stipriai pasikaustęs, bet dar turėtų rasti kelią išėiti iš savotiško gerą dainininką gadinančio tembro.

Sopranas Marytė Bizinkauskaitė

Tinkamam ištarimui jis skiria dėmesio, ką palidėjo jo mėginimas lietuviškai padainuoti „Pasvarstyk, ante!“.

Robert Smith — baritonas iš Lyric operos — buvo įrašytas į

programą, bet nepasirodė. Buvo pranešta, kad susirgęs.

Benediktas Povilavičius — bosas iš Bostono, koncertuose Rytuose rodosi nuolat, bet Chicagoje jo dar neteko girdėti. Marytė su Fredu padainavo solo ir duetu, o

Benediktas buvo tik solistas, nors ir nelietuviškų operų arijų jis nevengė. Kažkaip siūlosi nuomonė, kad Benediktas yra ne tiek bosas, kiek basbaritonas ar gal tikras baritonas. Jo padainuota V. Klovos „Generalia“ yra ištrauka iš didelio liaudies dainų ciklo — atskirai ši ištrauka buvo numeris iš bėdos. Su dėkingumu teko išklausti J. Tallat-Kelpšos „Nuplasnok“. Tai sena daina, parašyta K. Balmonto žodžiams. K. Balmonto tekstas pilnas kažkokių mistiškų simbolių, dainavimui nelabai tinkamas. Gi J. Tallat-Kelpšos muzika yra graži. Benediktas padainavo visiškai kitokią, stipriai patriotinį „Nuplasnok“ tekstą, su K. Balmontu nieko bendro neturintį. Buvo puiki daina.

Darius Lapinskas prie fortepijono buvo ne tiek vadovas, kiek palydovas. Žinoma, su jam įprastu tikslumu.

Nors renginys buvo „Dux Magnus“, moderniosios muzikos naujai, bet, labai gaila, nieko šiame koncerte nebuvo iš moderniosios muzikos. Vis nuolat girdimi lietuviški ir pasauliniai klasikų vardai. Dabar gi pasirodė, kad net ir Darius Lapinskas išsiganingai ne tik Pendereckio, bet ir savo muzikos (parodė liaudies dainą „Pasvarstyk, ante!“).

Koncertui parinkta Vėlinių diena nebuvo viliojanti. Gal todėl atsitiko ir taip, kad šio vertingo koncerto klausyti tesusirinko gal tik pusė tų, kurie turėjo susirinkti.

Chicagos teatruose

Baletu, dainu, imitacijų pynė

Martiniuke — Drury Lane teatras (95 gatvė prie Western) suorganizavo spalvingą baletu, dainu, imitacijų programą, pasižymintį dideliu gyvumu, įvairumu, grakštumu. Pavadinta „Masquerade à la Cage“. Mėgstantiems šios rūšies mozaiką, nebereikia važiuoti į Paryžių ar Las Vegas. Su anomis programomis gali konkuruoti dabartinis Drury Lane South spektaklis. I sceną įskrieja daugiau kaip dešimt įvairiausių spalvingais, kad ir kai kurių aptrumpintais, kostiumais šokėjų. Meniški plastiniai judesiai vyksta skambant muzikos melodijoms ir dainų garsams. Gausiai panaudojami šviesų efektai. Scenos parenkamos iš muzikinių pastatymų, filmų ir panašiai. Gabiai imituojama Marilyn Monroe, Marlene Dietrich, Bette Davis, Ann Miller, Lena Horne, Kate Smith, Shirley MacLane. Skamba jų dainuotos melodijos. Žiūrovai seka su dideliu dėmesiu ir ploja triukšmingai. Nuobodžiauti nėra kada.

Šio miuziklo programai baigiantis, ketvertas pagrindinių balerinų susėda scenos kampuose prieš „veidrodžius“ (rėmai be stiklo), nuplėšia prilipintus antakius, blakstienas, nuplauna pudrą ir tada pamatai, kad tos grakščiosios balerinos yra vyrai, puikiai atlikę moterų šokėjų vaidmenį, o kad iš balso nepazįntų, jie tik taktan tylomis dainavo, o publikai tuo metu buvo garsiai leidžiamos atitinkamų moterų ir kordurotos dainos. Publiką nustebina

ta dar viena staigmena. Iš besiskirstančios publikos galima girdėti daug pasitenkinimo balsų. Ši programa bus tęsiama iki Naujų metų išvakarių.

Turkų kalėjime ir letarge

Po Goodman ir Chicagos universiteto Court teatro Victory Gardens teatras (2257 North Lincoln Avenue) yra vienas iš stipriausių Chicagoje. Čia nemažas nuopelnas gausus režisieriaus Dennis Zacek, kuris dirba su šiuo teatru visą dešimtmetį, o iš viso yra režisavęs daugiau kaip šimtą dramų veikalų bei dėstęs dramos mokykloje.

Victory Gardens stengiasi visų pirma į sceną išvesti Chicagos autorius kūrinius ir čekiečius aktorius. Šį sezoną pradėjo Harold Pinter kūrinius. Šis autorius kuria ne vien teatrui, bet ir radijui bei televizijai. Jo kūriniai buvo vaidinti Londone ir New Yorke. Victory Gardens pasiskyrė iš jo draminiu rinkinio *Other Places* du vienaveiksmiu kūriniu, vis iš kitų kraštų gyvenimo: „One for the Road“ — iš Turkijos, o „A Kind of Alaska“ — iš Aliaskos. Pirmam idėja autorius gavo 1985 m. nuvykęs į Tarptautinio PEN klubo suvažiavimą Turkijoje, kur susitiko rašytojus, akademikus, nemažai kentėjusius autoritarinio, karinio režimo kalėjimuose. Scenoje ir matomi kaliniai — tėvas, motina ir jaunas sūnus, žiauriai iškankinti, grubaus viršininko apklausinėjami su pasityčiojimais, su Alacho garbinimu, bet ir su bjauriai purvinu vulgarizmu.

Antroje dramoje vaiduojama miego liga, encefalito letargu susirgusi, be sąmonės išgulėjusi mergaitė, atsigavusi tik po 30 metų ir susitinkanti su nauja realybe. Net vyresnioji sesuo dabar jai atrodo esanti teta...

Aktoriai tvirti scenoje. Daugelis jų turėjo ryšio su filmais, televizija, kaip Pat Bowie, Ramiro Carrillo, Durward McDonald.

Pažymėtina, kad Victory Gardens teatras, besidomėdamas Europos scenos kūryba, net organizuoja ekskursijas į Londono teatrus.

J. P.

„Premio Lituania 86“

Dailės konkursas Brazilijoje Lietuvos tema

Sao Paulo Kultūros centras „Centro Cultural Francisco Matarazzo Sobrinho“ ir Lietuvos krikšto jubiliejaus komitetas Brazilijoje skelbia dailės konkursą „Lituania 86“ iš pažiūros, tapybos, skulptūros ir graviūros sričių, atskleidžiant koki nors lietuvišką atspalvį, ypač atsižvelgus į Lietuvos krikščionybės jubiliejų. Konkurso tikslas — skatinti meninę kūrybą ir skelbti bei pažymėti Lietuvos krikšto jubiliejų tarp kitataučių. Konkurso rengėjai geriausia kūriniui skiria 2,000 kruzadų premiją.

Menininkas gali įsirašyti į konkursą (vienoj ar keliose srityse) iki 1986 m. gruodžio mėn. 31 d., prisijungdamas savo kūrinių kopijas su „curriculum vitae“ šiuo adresu: Centro Cultural Francisco Matarazzo Sobrinho, Rua General Jardim, 595 - Vila Buarque, 01223 Sao Paulo, SP, Brasil. Kultūros centras nesiima atsakomybės už bet koki kūrinių sužalojimą siuntimo metu.

Norintieji platesnių žinių apie Lietuvą, lietuvių papročius, tradicijas, istorinius asmenis ir, apskritai, apie bet kokius lietuviškus aspektus, gali kreiptis į Lietuvos krikšto jubiliejaus komitetą, Rua Juatindiba, 28 - Parque da Mooca, 03124 Sao Paulo, SP, Brasil.

Jury komisija sudarys du atstovai iš Kultūros centro, du iš Jubiliejaus komiteto ir vienas iš Sao Paulo Meno kritikų sąjungos.

Premija „Lituania 86“ bus įteikta viešose iškilmėse, greičiausiai 1987 m. Imigrantų kultūrinės parodos proga Sao Paulo mieste parodų rūmuose.

Konkursą laimėjęs menininkas taps Lietuvos krikšto jubiliejaus komiteto Brazilijoje nuosavybe. Visi kiti atsiųsti kūriniai galės būti atsiimti per 90 dienų. Praėjus šiam ter-

minui, konkurso rengėjai nusprendė paskirti.

Konkurso taisyklės galioja nuo jo paskelbimo datos — 1986 m. liepos mėn. 1 d.

Konkursą globoja Sao Paulo valstijos gubernatorius ir valstijos Kultūros sekretoriatas.

Konkursas yra atviras visiems — lietuviams ir kitataučiams. Jame gali dalyvauti ir lietuvių dailininkai iš kitų pasaulio kraštų.

Kun. Pranas Gavėnas, S.D.B. Vykdomojo komiteto pirmininkas

— Kaip rašo iš Brazilijos dr. Henrique Alves ir JAV rašytojai Povilui Gaučiui, brazilų literatūros ir lietuvių kalbos vertėjai bei buvusiame Lietuvos konsulai Brazilijoje, šis konkursas ryšium su Lietuvos krikščionybės jubiliejum duos progą brazilų spaudoje, radijuje ir televizijoje išskirti Lietuvos reikalus. Būtų gerai, jei šiame konkurse dalyvautų ir mūsų dailininkai, o taipgi jei kai kurios mūsų kultūrinės institucijos istengtų tam konkursui paskirti bent kiek lėšų, nes numatyta premija, dėl Brazilijos sunkios ekonominės būklės, tuo tarpu yra gan maža. Dr. Henrique Alves reiškia viltį, jog JAV lietuvių atkreips dėmesį į šį konkursą.

A. A. ROMAS VIESULAS

Lapkričio 7 dieną Romoje mirė dailininkas Romas Viesulas, iškilus lietuvių grafikas. Gimė 1918 m. rugsėjo mėn. 11 d. Gerdainių kaime, Lašų valsčiuje, Alukštos apskrityje, Latvijoje. Rygos lietuvių gimnaziją baigė 1939 metais, tada studijavo teisę Latvijos universitete, o 1942-1943 metais Vilniaus universitete tęsė teisės studijas, kol perėjo studijuoti meną. Pokario metais tęsė meno studijas Freiburgo meno mokykloje. Šią mokyklą baigęs ir gavęs prancūzų valdiškąją stipendiją išvyko studijuoti meno į Paryžių. Atsikėlęs į JAV, iškilus kaip vienas žymiųjų šio krašto grafikų, profesoriavo Temple universiteto, Philadelphiaje, meno mokykloje — Tyler School of Art, kur buvo grafikos skyriaus vedėjas. Buvo paskirtas Temple universiteto skyriaus Romoje rektorium 1985 metais, kur persikėlė gyventi su šeima — žmona Jūra (Gailiūyte), sūnumis Romu ir Vytu bei dūkrele Auste.

Romas Viesulas pripažintas kaip vienas svarbiausių Lietuvos grafikų, tapytojų, savo kūrybos raidoje siekęs išsilaisvinti iš negyvų tradicijų ir atrasti savitą, nepakartojamą meninę išraišką. Jo kūryba — meistriskai įveiktos technikos liudijimas. Nors jis puoselėjo avangardines pozicijas ir įkūnijo pasaulini meno polėkį, savo darbuose liko ir giliai lietuviškas — apipavidalindamas savo iš liaudies sėmtą kūrybą, jis nepasitenkino naiviai sudėstytais tradiciniais simboliais, bet bandė atrasti ir pačią liaudiškųjų versmų esmę. Jis buvo vienas iš tų kūrėjų, kurie istengia išreikšti ir supranta savo laikmečio sielą, draskomą dramatiškos dialektikos tarp pirminio paprastumo ir rafinučiausios ekstravagancijos“ (Pgl. LE. XXXIV, pp. 32-33).

Romas Viesulas paliko gausų kūrybos kraitį: litografijų ciklą lietuvių liaudies dainų temomis „Dainos“, grafikos ciklus, iš kurių pažymėtini „Toro Desconocido“, „Hew“, „Raudos“, „R-30“, „Overpass“. 1984 metais laimėjo konkursą sv. Kazimiero jubiliejinio pašto ženklui, kurį išleido Vatikanas. Vienas vėliausių jo darbų buvo Alfonso Nykos-Niliūno Vergilijaus „Georgikų“ vertimo iliustracijos.

JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba, įvertindama jo įnašą lietuvių dailei, paskyrė jam 1985 metų Dailės premiją. Dailininkas Romas Viesulas nesiribojo vien savo paties kūrybos, akademiniais bei profesionaliais interesais, bet rado laiko ir noro šviesti savo visuomenę apie meno pasaulio rūpesčius ir klausimus. Skaitė paskaitas, rašė meno te-

Dailininkas Romas Viesulas (1918-1986)

momis mūsų spaudoje, taipgi ir *Draugo* priede: spausdino savo vykdomytį studijų apie M. K. Čiurlionį duomenis („Argi Čiurlionis abstraktistas?“ 1983.I.22), keldamas reikalą permastyti Čiurlionio vietą modernaus meno raidoje; tik šiu metų vasarą aptarė Čiurlioniu skirtą vaidmenį futurizmo „parodoje Venecijoje (1986.VII.12), buvo apsiėmęs parašyti ir ruošė Aleksio Rannito monografijos apie Čiurlionį (Lithuanian Library Press, 1984) įvertinimą. Romo Viesulo gedi artimieji, kolegos dailininkai, bet taip pat ir visi tie lietuviai, kuriuos jis savo kūryba, savo aktyviu dalyvavimu mūsų meno veiklos pasaulyje, savo asmenybe praturtino.

NAUJI LEIDINIAI

• **ŠVIETIMO GAIRĖS** nr. 35 (1986 spalio). Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Leidžia JAV LB Švietimo taryba Chicagoje. Redaktorius ir administratorius — Juozas Plačas, 3206 West 65th Place, Chicago, Illinois 60629. Prenumerata metams — 5 dol. Atskiras numeris — 1.50 dol.

Šiame numeryje: vedamasis „Auklėjimo pradai“, vaikų darželio ir parengiamojo skyriaus programa, JAV LB Švietimo tarybos 1986-1987 metų veiklos užsimojimai, „Naujų kelių ieškojimas tautiniame auklėjime“, „Tautinio auklėjimo ryšys su gyvenimu ir su dabarties įvykiais“, informacijos apie Švietimo tarybos leidinius ir juosteles.

AMERIKOS LIETUVIŲ MUZIKOS SAJUNGOS VAKARONĖ

Amerikos lietuvių muzikos sąjunga pravedė Prano Žilaičio — Prano Lekučio dainos konkursą, kuris, juro komisijos nuomone, buvo sėkmingas. Amerikos lietuvių muzikos sąjunga š.m. lapkričio mėn. 28 d. Chicagoje, Jaunimo centre, rengia šio konkurso užbaigimą — vakaronę. Manigirdas Motekaitis ir Faustas Stroha organizuoja vakaronės meninę programą.

Solistės A. Pankienė, L. Naktutytė ir D. Polikaitytė padainuos premijuotas dainas. Ta proga numatytas J. Gruodžio, K. V. Banaičio ir J. Strolios kūrinių smuikui su fortepijono atlikimas; gros Herkulis Stroha.

Į šią vakaronę kviečiamas Pranas Lekutis ir premijuotų dainų kompozitoriai: Petras Šalčius, Vytautas Rastonis ir Ona Metrikienė. Tikimasi, kad jiems ar jų igaliojiniams dalyvaujant bus prarastas ir premijų išeikimas.

Vakaronės pradžia 7:30 val. vak. Visuomenėje joje dalyvauti kviečia Amerikos lietuvių muzikos sąjunga, kurios valdyba sudaro: dr. Leonardas Šimutis, Antanas Giedraitis, Rasa Šolūnaitė-Poškočienė, Stasys Sližys ir Faustas Stroha.

VIDOS KRIŠTOLAITYTĖS MENO DARBU PARODA

Nuo lapkričio 21 iki 30 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje vyks dailininkės Vidos Krištolaitytės tapybos darbų paroda. Vida — visada laukiama viešnia Chicagos meno mylėtojų tarpe. Savo pradiuose darbuose pasižymėjusi drąsiu stiliumi, jos pačios žodžiais tariant, ji dabar grįžta „... prie pradžios, prie pagrindo, prie žemės, prie vandens“.

Vida Kristolaityte

Vida Krištolaitytė studijavo meną Chicago Art Institute. Magistro laipsnį įsigijo tapyboje ir grafikoje Pratt Institute, New York. Meno dalykus yra dėčiusi gimnazijoje ir Pratt Institute. Dabar turi savo meno studiją New Yorke.

Jos paroda bus atidaryta Čiurlionio galerijoje penktadienį, lapkričio 21 d. 7 v.v. R. L.

Pastabos

Šių metų spalio 25 d. *Draugo* priede buvo išspausdintas Almos Jakimavičiūtės straipsnis apie Santaros Šviesos suvažiavimą. Noriu atsisakyti vieną netikslumą, kuris pasitaikė mano skaitytos paskaitos apžvalgoje. Štai ką korespondentė rašė: „Politinėje veikloje Viktoras Nakas pastebi gynybinę išsivijimo poziciją, planavimo stoką. Jeigu bus laimėta prieš OSI, tai bus tik „sugrįžta į ankstesnę padėtį geriausia atveju, o būsimie sukėtoje didesnė dalį mūsų resursų“.

Aptardamas lietuvių veiklą prieš OSI, žodžio „sueikvosim“ nevartoja. Alma Jakimavičiūtė turbūt turėjo omeny šią mano paskaitos ištrauką: „Geriausia atveju sugrąžinsim padėtį į status quo ante, kuri egzistavo prieš OSI įkūrimą. Tuo tarpu būsim sunaudoję didelę dalį mūsų ribotų resursų“.

Viktoras Nakas

Nicolas (Gerry Becker) tardo Victor (Ramiro Carrillo) dėl neišaiškinto nusikaltimo Harold Pinter dramoje „One for the Road“, kuri buvo pastatyta Victory Gardens teatro Chicagoje.

Nuotrauka Jennifer Girard

Latvių dailininkų parodoje Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, dalyvaujanti dailininkė Lele Alida prie savo alicinės tapybos darbo „Cittscape no. 2“. Paroda

„Latvių meno nauji horizontai“ surengė Lietuvių dailės muziejus. Ją dar galima pamatyti šiandien ir rytoj, lapkričio 15 ir 16 d.